

TÜRKİYE ADALET AKADEMİSİ

**YARGI KARARLARINDA
GEREKÇELENĐİRME
ÇALIŞMASI**

1. ÇALIŞMANIN ÖZETİ

Türkiye Adalet Akademisi **“Güven Veren Adalet İçin Etkin Eğitim”** anlayışı esasında çalışmalarını sürdürmekte; meslek öncesi ve meslek içi eğitim sistemini geliştirmeye yönelik faaliyetler yürütmektedir. Bu çerçevede Akademinin eğitim faaliyetlerinin temel amacı yargıya duyulan güveni artırmak ve yargısal sorunların çözümüne katkı sunmaktır.

Günümüzde gerekçe, hukuk devleti ilkesinin zorunlu bir gereği ve temel bir hak olarak kabul edilmekte; **“Gerekçeli Karar Hakkı”** adil yargılanma hakkının temel unsurlarından birini oluşturmaktadır. Söz konusu hak, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) içtihatlarına göre Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin 6’ncı maddesi kapsamında korunmaktadır. Bunun gibi 1982 Anayasası’nın 36’ncı maddesindeki “hak arama hürriyeti” ve 141’inci maddesindeki “kararların gerekçeli olması” ilkesi kapsamında anayasal güvenceye alınmıştır.

Gerekçe, 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu, 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu’nun ilgili hükümlerinde de yer bulmaktadır. Temyiz mahkemeleri olarak görev yapan Yargıtay ve Danıştay da gerekçeli karar hakkına önem vermekte ve bu hakka uygunluğu sağlamaya çalışmaktadır. Öte yandan Anayasa Mahkemesine (AYM) bireysel başvuru yolunun açılması, yargı kararlarının gerekçeli olması zorunluluğuna, yeni bir güvence sağlamıştır.

Nitekim AYM de konuya ilişkin olarak AİHM kararlarıyla uyumlu içtihatlar oluşturmaya başlamıştır.

Mayıs 2019 tarihli Yargı Reformu Stratejisi Belgesinde yer alan amaç, hedef ve faaliyetler incelendiğinde;

1 nolu “Hak ve Özgürlüklerin Korunması ve Geliştirilmesi” amacı kapsamında belirlenen 1.3 nolu hedef; “Yargı mensuplarının insan hakları konusundaki farkındalığı ve duyarlılığı artırılacaktır.” şeklinde belirlenmiş, bu hedef kapsamında;

“ ...

c) Başta tutuklamaya ilişkin olmak üzere kararların gerekçelendirilmesi hususunda eğitim çalışmaları düzenlenecektir.”

faaliyetine yer verilmiştir.

3 nolu “İnsan Kaynaklarının Nitelik ve Niceliğinin Artırılması” amacı altında 3.4 nolu “Yargıda meslek öncesi ve meslek içi eğitimin niteliği geliştirilecektir.” hedefine yer verilmiş, bu hedef kapsamında ise;

“ ...

c) Hukuk metodolojisi ve hukuki argümantasyon programlarının meslek öncesi ve meslek içi eğitimlere kazandırılması sağlanacaktır.

...”

faaliyetine yer verilmiştir.

Karar yazımına ve hukuk metodolojisine uygun bir hukuki gerekçelendirmenin temelinde kaleme alınmış yargı kararlarının ortaya konulması ve denetlenebilmesi; bunların taraflara ve kamuoyuna açıklanarak onlar tarafından içselleştirilmesinin sağlanması ve hukuk biliminin gelişmesine önemli katkılar sağlayacaktır. Ayrıca hukuki belirlilik ve öngörülebilirlik ilkesi gereğince yargı kararlarının anlaşılabilirliği ve mantıklı bir temele dayandırılması, varılan hükmün dayanakları ile nedeninin açıklanması, vatandaşlar ve yargının temel sükelerinin hukuk devletine ve adalete olan güvenini artıracaktır.

Bu itibarla yargı kararlarında gerekçelendirme çalışmasına, hâkim ve savcılar ile hâkim ve savcı adaylarının, yargı kararlarının gerekçelendirilmesi konusunda yetkin mesleki bilgi ve beceri gibi donanımlara sahip olmalarını sağlamak amacıyla başlanmıştır. Bu çalışmanın merkezinde de tarafların iddia ve savunmasının etkisinde kalınmaksızın kısaca vakaların objektif olarak ortaya konulması; tarafların iddia ve savunmalarını dikkate alarak taraflar arasındaki uyuşmazlığın ve hukuki meselenin isabetli tespiti; hukuki nitelendirmenin doğru yapılarak delillerin tartışılması, değerlendirilmesi ve gerekçelendirilmesi ile karar metinlerinde hukuki terim ve kavramların titizlikle seçilerek Türkçenin doğru ve etkili biçimde kullanılması bulunmaktadır.

Türkiye Adalet Akademisi tarafından hayata geçirilen bu çalışmanın, Adalet Bakanlığı, Hâkimler ve Savcılar Kurulu, Anayasa Mahkemesi, Yargıtay, Danıştay ve Türkiye Barolar Birliği ile birlikte yürütülmesi planlanmaktadır. Çalışmaların objektif ve ilkesel çıktılarından tüm hâkim ve savcıların, genel olarak Türk yargı sistemi ile Türk milletinin istifade etmesi hedeflenmektedir.

1.1. Paydaşlar

Çalışmanın paydaşları; Türkiye Adalet Akademisi, Adalet Bakanlığı, Hâkimler ve Savcılar Kurulu, Anayasa Mahkemesi, Yargıtay, Danıştay, Türkiye Barolar Birliği ve Üniversitelerin Hukuk Fakülteleri'dir.

1.2. Hedef Gruplar

- Çalışma kapsamında aşağıda sıralanan gruplar için çalışmalar yürütülecektir:
- İlk derece yargı yerlerinde görev yapan hâkimler ve Cumhuriyet savcıları.
- Bölge Adliye Mahkemesi ve Bölge İdare Mahkemesinde görev yapan hâkimler ile savcılar,

- Yargıtay ve Danıştayda görev yapan hâkimler ve savcılar,
- Anayasa Mahkemesi raportörleri,
- Türkiye Adalet Akademisinde görev yapan hâkimler,
- Adalet Bakanlığında görev yapan başmüfettişler, müfettişler ve hâkimler,
- Hâkimler ve Savcılar Kurulu'nda görev yapan başmüfettişler, müfettişler ve hâkimler,
- Hâkim ve savcı adayları,
- Avukatlar ve stajyer avukatlar.

1.3. Çalışmanın Amacı

Çalışmanın genel amacı; Türk yargısında karar yazma tarzının sistemli bir biçimde yeniden oluşturularak standartların belirlenmesi ve geliştirilmesidir.

Buna ek olarak karar yazma tarzının oluşturulması ve geliştirilmesinde hadisenin (vaka, iddia ve savunma) anlaşılır ve objektif yazımıyla özellikle yargı kararlarının gerekçelendirilmesinin çok yönlü olarak değerlendirilmesi, hukuki nitelendirmede bilimsel yöntemlerin dikkate alınması, tüm paydaşların katılımıyla üretilecek ve farklı yönleri de yansıtabilecek çözümler neticesinde somut adımlar atılması da çalışmanın genel amaçları arasındadır.

Çalışmanın özel amaçları;

- Gerekçeli karar yazımıyla ilgili mevcut durum analizlerinin yapılması, ortaya çıkan ve iyileştirilmesi gereken hususların tespit edilmesi ve bunlara ilişkin çözümlerin geliştirilmesi,
- Yargı kararlarının yazım tarzında ortak bir sistematüğün oluşturulması ve bu kapsamda hadise (vaka, iddia ve savunma), hukuki mesele ve nitelendirme ile hükmün doğru bir şekilde yazılmasının sağlanması,

- Yargı kararlarında Türk dilinin temel kuralları dikkate alınarak hukuki terim ve kavramlar kullanılarak alana özgü yazım dilinin geliştirilmesi,
- Kararlarda tarafları ve toplumu tatmin edici, ayrıntılı, hukuki ve maddi gerekçenin ortaya konulması ve bu şekilde denetimle görevli yargı mercilerinin denetim yapmalarının kolaylaştırılması,
- Konunun tüm paydaşlarının, bu çalışmaların yürütülmesi ile çıktılarının benimsenerek uygulamaya yansımaları için birlikte hareket etmelerinin sağlanması,
- Mukayeseli hukuktaki en iyi uygulama örneklerinin belirlenmesi, analiz edilmesi ve bunların Türk hukuk sistemi ve adli teşkilatına uyarlanarak uygulamaya yansıtılması,
- Ulusal ve uluslararası mevzuat ile yargı içtihatlarının gözden geçirilmesi, uyumlaştırmanın sağlanması amacıyla gerekli olması durumunda mevzuat değişikliği önerisi getirilmesi ve bunların eğitim yoluyla uygulamaya aktarılması,
- Yukarıdaki esaslar çerçevesinde bilimsel toplantılar düzenlenmesi, eğitimler verilmesi, yayınlar hazırlanması,
- Tüm paydaşlarla birlikte başta hâkim ve savcılar olmak üzere kamuoyunda, bu çalışmayla ilgili farkındalık oluşturulmasıdır.

1.4. Çalışmanın Ana Bileşenleri

1.4.1.Yargı Kararlarında Yazım Usulü Ve Gerekçelendirmenin Değerlendirilmesi

Alt bileşenler:

- Gerekçeli karar ile ilgili ulusal mevzuat ile Anayasa Mahkemesi, Yargıtay ve Danıştay içtihatlarının belirlenmesi ve analizi,
- Gerekçeli kararın kanuni unsurlarının belirlenmesi,
- Yargı kararlarının yazımı ve gerekçelendirilmesi bakımından uygulamadan örneklerin analizi ve geliştirilmesi gereken yönlerin belirlenmesi.

1.4.2. Mukayeseli Hukuk Araştırması

Alt bileşenler:

- Gerekçeli karar ile ilgili Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası belgeler ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihatlarının belirlenmesi ve analizi,
- Mukayeseli hukuk yöntemiyle hukukî gerekçelendirme teorilerinin analizi ve tespit edilecek ilke ve usullere dayalı eğitim modellerinin belirlenmesi,
- Alman, Amerikan, Fransız, İngiliz, İtalyan ve İsviçre yargı kararlarındaki gerekçelendirme yöntemlerinin ve stratejilerinin belirlenmesi ve analizi,

1.4.3. Kararların Yazımında Çözüm Önerilerinin Belirlenmesi

- Yargı kararlarının yazım usulü ve içeriği ile gerekçelendirilmesi bakımından sistemli olarak şekil ve içerik açısından standartlarının belirlenmesi,
- Yargı kararlarının yazımı ve gerekçelendirilmesi bakımından eğitim içeriklerinin belirlenmesi,

1.4.4. Yargı Kararlarında Yazım Dilinin Geliştirilmesi

Alt bileşenler:

Yargı kararlarının gerekçelerinin yazım usulleri ve içerik gereklilikleri bakımından uygulamadan örnekler ışığında Türkçe kullanımının analizi ve geliştirilmesi gereken yönlerin belirlenmesi,

1.4.5. Eğitim Modellerinin Belirlenmesi Ve Uygulanması

Alt bileşenler:

- Yargı kararlarının yazımı ve gerekçelendirilmesi bakımından eğitim modellerinin belirlenmesi ve ilgili bilimsel eserlerin belirlenmesi,
- Eğitici havuzu oluşturulması ve eğitimcilerin eğitimi,
- Eğitimler Düzenlenmesi,

1.4.6. Farkındalık Çalışmaları

Alt bileşenler:

- Gerekçeli karar konusunda hâkimlerin, savcılarının, hâkim ve savcı adaylarının, avukatların ve hukuk fakültesi öğrencilerinin farkındalıklarının artırılması,
- Gerekçeli karar konusunda vatandaşların farkındalıklarının artırılması,

1.5. Çalışma İle Ulaşılmaya Beklenen Temel Sonuçlar

Hâkim ve savcılarının yazım tarzı, dil kullanımı ve gerekçelendirme hususlarında bilgilendirilmesi ve mesleki becerilerinin geliştirilerek, bu kazanımların yargı kararlarına yansıtılması,

Kararların gerekçeli yazılması konusunda standartların belirlenmesi ve bu standartların uygulanmasını temin edecek çalışmaların yapılması, Yargı kararlarının gerekçeli, anlaşılabilir ve hukuki bir dille yazılması suretiyle şeffaflık, hesap verilebilirlik, hukuk devleti ve hukuki güvenliğin güçlendirilmesi böylece yargıya olan güvenin artırılması, Yargı kararlarının yazım tarzı ve gerekçelendirilmesi konusunda tüm paydaşlar ve kamuoyu nezdinde bir farkındalık yaratılması beklenen sonuçlardır.

1.6. Çalışmanın Yöntemi

Çalışma Grubu: Çalışmanın yürütülmesine yönelik faaliyetlerin belirlenen hedefler doğrultusunda planlanması ve yürütülmesi amacıyla paydaşların katılımı ile çalışma grubu oluşturulacaktır.

Bilim Kurulu: Çalışmanın bilimsel açıdan içeriğinin oluşturulması, denetlenmesi ve yönlendirilmesi amacıyla ilgili akademisyenlerin katılımıyla Bilim Kurulu oluşturulacaktır.

Kurumsal İşbirliği: İlgili kurumlar veya paydaşlarla planlanan faaliyetlerin gerçekleştirilmesi için işbirliği protokolleri imzalanacaktır.

1.7. Bütçe

Çalışmanın giderleri, Türkiye Adalet Akademisi tarafından karşılanacak olup ayrıca ulusal veya uluslararası projelerle de desteklenebilecektir.

1.8. Süre

16 Ekim 2020 tarihinde başlayan “Yargı Kararlarında Gerekçelendirme Çalışması” 36 ay sürecektir.

2. ÇALIŞMA KAPSAMINDA YAPILACAK ETKİNLİKLER

2.1. İhtiyaç Analiz Çalışmaları

Yargı kararlarının yazımında geliştirilmesi gereken hususların tespiti ve eğitim ihtiyaçlarının belirlenmesi için ilgili paydaşlarla görüşülerek, yargı kararlarında gerekçelendirme konusunda ihtiyaç analiz çalışması yapılması planlanmaktadır.

2.2. Açılış Konferansı

“Yargı Kararlarında Gerekçelendirme” ana temalı konferansla çalışmanın başlatılması ve kamuoyuna sunulması düşünülmektedir.

Açılışın ulusal düzeyde yargının tüm paydaşlarının katılımıyla yapılması, Avrupa Birliği Türkiye Delegasyonu, Avrupa Konseyi Ankara Ofisi, AB üyesi ülkelerin büyükelçilikleri, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, yabancı ülke yargı kurumları ile hukuk fakülteleri ve bazı yargı eğitim kuruluşlarının da davet edilmesi planlanmaktadır.

2.3. Yuvarlak Masa Toplantıları

Oluşturulan çalışma grubu ve bilim kurulu heyetlerinin katılımıyla aşağıdaki konularda yuvarlak masa toplantıları gerçekleştirilmesi planlanmaktadır.

2.3.1. Ulusal ve Uluslararası Mevzuat ile Yargı İçtihatlarının Taranması

Yargı kararlarının yazımıyla gerekçeli karar hakkına ilişkin ulusal mevzuatta (1982 Anayasası, HMK, CMK ve İYUK) ve Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası belgelerde (AİHS ve BM Belgeleri) yer alan hükümler ile Anayasa Mahkemesi, Yargıtay, Danıştay, BAM, BİM ve AİHM içtihatlarının taranması için yuvarlak masa toplantıları düzenlenmesi planlanmaktadır.

2.3.2 Hukuki Gerekçelendirme Standartlarının ve Eğitim Modellerinin Belirlenmesi

Hukuki gerekçelendirme kavramı bağlamında gerekçe stratejilerinin ve kalite standartlarının belirlenmesi için Bilim Kurulu ve ilgili paydaşlarla görüşülerek yuvarlak masa toplantıları düzenlenmesi planlanmaktadır.

2.4. Ulusal Sempozyum

"Gerekçeli Karar Hakkı" ve "Yargı Kararlarının Dili" başlıklı, her biri için 250 katılımcı olacak şekilde, alanında seçkin akademisyenler ile yargı mensuplarının katılımıyla sempozyumlar düzenlenmesi planlanmaktadır.

Sempozyumlarda sunulacak tebliğlerin kitap hâline getirilmesi, sunumlara ilişkin video görüntülerinin bu çalışma için kurulacak web sayfasında ve Türkiye Adalet Akademisinin dijital platformlarında yayımlanarak ilgili paydaşların erişimine sunulması planlanmaktadır.

2.5. Uluslararası Sempozyum

“Hukuki Gerekçelendirmede Uluslararası Akademik Yaklaşımlar” başlıklı, katılımcı sayısı 250 kişi olacak şekilde, alanında seçkin ulusal ve uluslararası akademisyenler ile yargı mensuplarının katılımıyla bir sempozyum düzenlenmesi planlanmaktadır.

Sempozyumda sunulacak tebliğlerin kitap hâline getirilmesi, sunumlara ilişkin video görüntülerinin bu çalışma için kurulacak web sayfasında ve Türkiye Adalet Akademisinin dijital platformlarında yayımlanarak ilgili paydaşların erişimine sunulması planlanmaktadır.

2.6. Ulusal Çalıştay

Yargı kararlarında gerekçelendirme konusunda farkındalık oluşturulması ve görüş alışverişinde bulunulması amacıyla her kademedeki yargı mensupları ve Türkiye Barolar Birliği temsilcilerinin katılımıyla bir ulusal çalıştay düzenlenmesi planlanmaktadır.

Hukuk fakültelerinde verilen eğitimde gerekçe ekseninde hukuki gerekçelendirme ve hukuk metodolojisi derslerinin müfredattaki yeri ve sınav yöntemleri konularında farkındalık oluşturulması amacıyla hukuk fakülteleri dekanları ve YÖK temsilcilerinin katılımıyla ulusal bir çalıştay düzenlenmesi planlanmaktadır.

2.7. Uluslararası Çalıştay

Gerekçeli karar yazımı hakkında mukayeseli hukuktaki standartların ve iyi uygulama örneklerinin belirlenmesine ilişkin fikir alışverişinde bulunmak üzere yabancı ülke yargı kurumları, üniversite mensupları ve AIHM temsilcilerinin katılımıyla uluslararası bir çalıştay gerçekleştirilecektir.

Çalıştayda elde edilecek sonuçlar, rapor hâline getirilerek, yuvarlak masa toplantılarında kullanılması ve ilgili paydaşlarla paylaşılması planlanmaktadır.

3. EĞİTİMLER VE YAYINLAR

3.1. Eğitimler

İlk aşamada; mevcut meslek öncesi ve meslek içi eğitim modülleri ve materyalleri, bilim kurulunun danışmanlığında çalışma grubu tarafından gerçekleştirilecek yuvarlak masa toplantıları sonucu ortaya çıkan değerlendirme raporlarına uygun olarak güncellenecek ve yüz yüze eğitim modülleri geliştirilecektir.

Bu kapsamda, çalışma grubu üyeleri tarafından materyaller hazırlanacaktır. Ayrıca, çalışma kapsamında verilecek eğitim seminerlerinin etkisinin değerlendirilmesine yönelik gerekli araçlar, stratejiler ve planlar geliştirilecek, pratik kılavuz belgeler hazırlanacaktır.

İkinci aşamada; eğitici havuzu oluşturularak, toplamda 20 eğitici için yüz yüze eğitici eğitimi ve tamamlayıcı eğitici eğitimi verilecektir.

Üçüncü aşamada ise; meslek içi eğitimler düzenlenecektir.

3.2. Yayınlar

Bilim kurulunun danışmanlığında çalışma grubu tarafından, çalışmanın tematik alanı hakkında bir rehber hazırlanacak ve ilgili kurumlara dağıtılacaktır. Ayrıca Türkiye Adalet Akademisi bünyesinde, çalışmanın tematik alanına odaklanan, Türkçe, İngilizce, Fransızca ve Almanca yayımlanan materyalleri içeren bir veri koleksiyonu oluşturulacaktır.

3.3. Bilgilendirme Kampanyası

Bilgilendirme kampanyası kapsamında;

AIHM ve Türk Yüksek Mahkemeleri tarafından korunan gerekçeli karar hakkına ilişkin vatandaşları bilgilendiren broşür hazırlanacak ve ilgili kuruluşlara dağıtılacaktır.

Çalışma faaliyetleri kapsamında oluşturulan materyal ve kaynaklar kullanılarak, Türkiye Adalet Akademisine ait portal bünyesinde yeni bir internet sitesi geliştirilecektir.

Türkiye Adalet Akademisi Kampüsü
Ahlatlıbel Mahallesi Şehit Savcı Mehmet Selim Kiraz Bulvarı 06095 Çankaya/Ankara
Tel: 0 312 489 81 80 Faks: 0 312 489 81 01
www.taa.gov.tr